

วิจารณ์และสรุป

ข้อมูลที่ไต่จากการสำรวจ หรือ "ดัชนีชี้สภาพ" (5) หลายอย่างคั่งในผลการศึกษา เป็นเรื่อง
ช่วยให้รู้จักชุมชนทะเลน้อยมากขึ้น รู้จักทั้งในฐานะบุคคลเมื่อได้ติดต่อสอบถามต่อกัน และรู้จักชุมชนในบางแ่ง
บางมุม เมื่อนำเอาข้อมูลมารวบรวมสรุป

การศึกษาสำรวจเพื่อหาค่าดัชนีชี้สภาพในพื้นที่บริเวณทะเลน้อยมีมาก่อนไม่มาก (5,6,7,8 และ 9)
อย่างไรก็ตามงานที่เคยทำมาบางงานคือ (5)(6) (7) นั้นได้ดำเนินการสำรวจรวบรวมข้อมูลหลาย ๆ
ด้านคอยข้างละเอียดย ในขณะนั้นงานที่ทำอยู่นี้ได้ทำความรู้จักทะเลน้อยเพียงบางแ่งบางมุมตามเวลาและสถาน-
การณ์แล้วอันววยเท่านั้น อย่างไรก็ตามการศึกษาถึงภาพของจังหวัด หรือภาคใต้โดยส่วนรวมมีการทำและ

รายงานไว้มากมาย และในด้านที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจสังคม ก็จะมีที่นำศึกษาหาอ่านก็คือ ในวารสารเศรษฐกิจ และสังคม (10, 11) และเอกสารรายปีของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (12, 13)

ผลการสำรวจในด้านประชากร อาชีพไม่แตกต่างจากที่เคยสำรวจ (1, 2, 3) มากนัก เพียงแต่ว่า จำนวนครัวเรือนและประชากรเพิ่มขึ้นจากเดิม ดังนั้นพื้นที่สำหรับการทำมาหากินโดยเฉลี่ยจึงต่ำลง จาก (5) ที่รายงานไว้ว่าของบ้านบน 16.3 ไร่/ครัวเรือน เป็น 8.7 ไร่/ครัวเรือนในปัจจุบัน อาชีพหลักคือการเพาะปลูก และประมงดังรายงานไว้ใน (5) เดียวนี้เปลี่ยนไปบ้าง คือเป็นประมงและสานสาค ซึ่งอาชีพหลังนี้มีไม่มากในการสำรวจครั้งนั้น สาเหตุที่อาชีพเพาะปลูก ซึ่งส่วนใหญ่ของบ้านบนและบ้านเล คือทำนานั้นก็เพราะนาลมข้าวเสียหายแทบทุกปี ชาวบ้านเลยหยุดทำนามาลงทะเลจับปลา และสานสาคแทนทำทั้งสองอย่างเป็นหลัก อย่างไรก็ตามรายได้อของชาวบ้านเปลี่ยนแปลงไป คือหมู่ 1 ทะเลน้อยเพิ่มขึ้นราว 500 บาท/ครัว/เดือนในขณะที่ของหมู่ 5 ทะเลน้อยลดลงราว 900 บาท รายได้ปัจจุบันของชาวทะเลน้อย 202.13 บาท/คน/เดือน หรือ 2,425.56 บาท/คน/ปี นั้น เป็นรายได้ที่ต่ำมาก เมื่อเปรียบเทียบกับรายได้ต่อบุคคลของจังหวัดชลบุรี ช่วง 5 ปี (2518-2522) ที่ผ่านมา ต่ำกว่าของภาคใต้ทั้งภาค และของประเทศโดยส่วนรวม (10) เขตชนบทยากจนจึงตกอยู่แก่พื้นที่นี้ด้วย (14) ดังนั้นจึงจำเป็นต้องไปเปรียบเทียบสถิติรายไครายจ่าย หรือดัชนีชี้สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจอื่น ๆ ให้มากกว่านี้ ไม่ว่าจะเป็นอาชีพหรือชนิดและเครื่องมือประมง อาชีพทำประมงและสานสาคจะมีรายไครายวันไม่ใช่ได้ทีละก้อนโต ๆ ดังนั้นจึงอาจจะเห็นชาวทะเลน้อยซื้อของอุปโภคโดยเงินสดว่าเป็นสิ่งของราคาถูก ๆ แต่ไม่มีเงินออมเหลือสะสมไว้อันไหนใหญ่ จึงขยายงาน เปลี่ยนอาชีพ หรือลงทุนกิจการใหญ่ ๆ ไม่ได้ และแถมด้วยการคมนาคมติดต่อกับเมืองสะทก มีวิหุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ในหมู่บ้านก็ยังทำให้รายไคส่วนหนึ่งหมดไปกับการใช้จ่าย เพื่อวิ่งตามค่านิยมของเมือง การสะสมจึงมีไคน้อยมาก

ผลการศึกษาใน (5) เหนือที่สำรวจและอธิบายลักษณะของชุมชนชาวทะเลน้อยไว้ค่อนข้างละเอียด บ้านส่วนใหญ่ไคดูสูง ไคดูมีน้ำขังแทบตลอดเวลา ติดต่อกันระหว่างบ้านโดยสะพาน จึงต้องปลูกไคลัดทำให้แออัดไม่มีริเวรเดียน และจากสภาพที่สมบูรณ์ของทรัพยากร เมื่อไม่กี่ปีมานี้ทำให้พวกเขาสามารถสร้างบ้านที่อาศัยไคสวยงาม แข็งแรง ส่วนมากเป็นบ้านไม้ชั้นเดียว ซึ่งถ้าเป็นปัจจุบันนี้คนทุนสร้างสูง

ผลการศึกษาของ (5) ทางด้านประชากรมีเพียง 2 หมู่บ้าน ซึ่งคงไคกล่าวมาแล้วว่าเพิ่มขึ้นจากเดิม จากการสำรวจครั้งนี้จำนวนคนริเวรเดียนตลอดรอบครัวเฉลี่ยต่ำกว่าบ้านต้นและบ้านบนชัดเจน บ้านที่อยู่ติดหัวลานไคติดต่อกับโลกภายนอกมานาน ดังนั้นการขยายตัวของบ้านจึงอาจมากกว่า เช่น แต่งงานแล้ว

แยกครัว ย้ายถิ่นออก และมีลูกน้อย ในขณะที่แถวบ้านคืนและบ้านบนนั้นอยู่ห่างจากการติดต่อจากโลกภายนอกมากกว่า บ้านบนเพิ่งมีถนนเข้าหมู่บ้านเมื่อ 2518 ลักษณะครอบครัวแบบเก่า เช่น แต่งงานแล้วยังอยู่กับพ่อแม่ แต่งงานเร็ว และมีลูกมาก ยังคงมีอยู่ในบ้านนี้ สาเหตุเหล่านี้มีส่วนทำให้บ้านบนมีจำนวนครอบครัวมากก็ได้

เนื่องจากความยากลำบากในการทำอาชีพเดิม ความฝืดเคืองของทรัพยากรและค่านิยมปัจจุบัน คนเลนน้อยส่วนหนึ่ง คือ รวบรวมขยะสีสับของคนกำลังเรียน จึงพยายามเรียนรู้อะไรที่สูงขึ้นกว่าเกณฑ์บังคับ และชุมชนนี้คงจะทำได้ง่ายเพราะมีโรงเรียนมัธยมอยู่ใกล้ และการเรียนระดับอุดมศึกษาเป็นของง่ายสำหรับทะเลน้อย เพราะคมนาคมสะดวก มีวิทยุ ทีวี ไซ้เป็นสื่อการศึกษาใบบาง พร้อม ๆ กับการมีบริการการศึกษาของสถาบันต่าง ๆ หลายสถาบันด้วย จำนวนคนเรียนสูง ๆ มีมากอาจจะบอกว่าเป็นสิ่งที่ดี เพื่อจะมีวิชาความรู้ เป็นเจ้าคนนายคน หรือมีโอกาสดีกว่า เงินเดือนสูงกว่าในการประกอบอาชีพ หรือเพื่อรู้เท่าทันคนมากขึ้น แต่ในทางกลับกันก็อาจทำให้คนละทิ้งถิ่นมากขึ้น เพราะเรียนจบสูง ๆ ไม่มีตลาดแรงงานในบ้าน และแนวทางการสอนการ เรียนปัจจุบันมิได้เน้นจริยศึกษา ยิ่งจบสูงก็ยิ่งเห็นแก่ตัวกันมาก ดังนั้นถ้าพิจารณาบ้านนี้อาจทำให้ทะเลน้อยพัฒนาไปทางที่ดีช้าไปก็ได้

ว่ากันถึงความรู้ความเข้าใจต่อปัญหา ของอาชีพของชุมชนแล้ว นับได้ว่าชาวทะเลน้อยมีสูงมาก ความรู้ความเข้าใจเหล่านี้คงมีมานาน เพราะใน (5) กับเอกลักษณ์ปัญหาอุปสรรคในทำนองเดียวกัน และทั้งยังมีการปฏิบัติแล้วส่วนหนึ่งเพื่อแก้ปัญหา หรือป้องกันปัญหาต่าง ๆ ที่จะขมขื่นพวกเขา เสนอปัญหาและวิธีแก้ที่เป็นรูปธรรมชัดเจนตรงเป้า ซึ่งอยู่ในวิสัยที่ดำเนินการโดยรัฐ หรือผู้ที่เกี่ยวข้องใดทันที โดยเฉพาะต่อเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอาชีพการประมงและसानสาต พวกเขาตระหนักดีว่าอีกไม่นานปลาในทะเลน้อยอาจจะหมด ถ้าไม่มีมาตรการควบคุมที่ดีที่จะทำให้ปลายังมีอยู่มากขึ้น และตลอดไป อย่างไรก็ตามชาวบ้านส่วนใหญ่ก็มีใจคิดย้ายถิ่นออก พวกเขาบอกว่าที่อื่นที่พวกเขาไปไหนล้วนมีผู้คนลำบากจน และทำมาหากินยากกว่าที่นั่น อยู่ทะเลน้อยยังหอมมีทะเลไหลออกไปหาปลากัน ชื่อจุดมาसानสาตชายมีรายได้พอประทังไปวัน ๆ ใต้นนอน

ถ้าทางราชการคำนึงงานบางอย่างซึ่งเอื้ออำนวยให้ชาวเลน้อยได้ทำประมงและसानสาตหรือทำอาชีพอื่นที่พอมีรายได้พอควร คือในระดับสูงกว่านี้อีกเล็กน้อยต่อไปอีกหลาย ๆ ปี ก็น่าจะเชื่อได้ว่า ชาวเลน้อยควรจะดำรงสภาพสังคมอย่างนี้ต่อไปได้ และมีแนวโน้มว่าจะพัฒนาขึ้นได้สูงโดยการร่วมส่งเสริมอย่างจริงจังจากรัฐ เหตุผลที่สรุปอย่างนี้ก็คือ การที่ยังคงยึดถือประเพณีหลายอย่างไว้ได้และมีการร่วมดำเนินการ โดยชาวบ้านอย่างมีแบบแผน เพื่อทำกิจกรรมดังกล่าว ปัจจุบันและอดีตอื่น ๆ ที่ผ่านมากลุ่มชาวบ้านส่วนหนึ่งได้

ร่วมกันจัดงานดังกล่าวอย่างใด ผลมีเหตุขัดแย้งหรือทะเลาะเบาะแว้งในกลุ่มน้อยมาก มีอะไรจากการจัดงาน มีการประเมินพัฒนาปรับปรุงงานประเพณีดังกล่าวมาตลอด ลักษณะการทำงานดังกล่าวนี้มิได้ถูกแทรกแซง หรือสนับสนุนโดยตรงจากรัฐ ดังนั้นถ้ารัฐจะปล่อยให้กลุ่มพวกเขา ได้เริ่มร่วมดำเนินการแก้ปัญหาอาชีพ แก่สาเหตุอุปสรรคที่ทำให้เขายากจนลง โดยไม่พยายามเข้าไปแทรกแซงสั่งการ คอยขจัดอิทธิพลที่มีมากเกินไป เกินกำลังต่อต้านของชาวบ้าน คอยสนับสนุนแนวทางที่ทำให้พวกเขาเป็นอิสระในการดำเนินงานทางเศรษฐกิจ ก็จะทำให้องค์กรชาวบ้านแข็งขึ้น สิ่งที่ตีที่เรามีเป็นพื้นฐานอยู่นั้นนับได้ว่ามีคุณค่าต่อการพัฒนาหมู่บ้านของพวกเขาอย่างมาก สำหรับชาวเลนน้อยแล้วของคดียี่สิบนับได้ว่าน่าจะมีคุณค่า สามารถช่วยให้ชาวบ้านและชุมชนพัฒนาได้มากกว่าแผนพัฒนาใด ๆ ที่รัฐเขียนไว้ทั้งที่ผ่านมาหรือที่กำลังใช้อยู่คือแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5

แต่ถ้าปล่อยให้ชุมชนทะเลาะน้อยไปตามยถากรรมดังที่เป็นมา กำลังเป็นอยู่และที่จะเป็นไป โดยมีใครควบคุมเหนี่ยวรั้งป้องกันแก้ไข ก็ค่อนข้างแน่นอนว่าเป็นชุมชนที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเสื่อมลงมากกว่าจะดีขึ้นในอนาคตอันใกล้ ทั้งนี้ก็ด้วยลักษณะชุมชนที่แออัด เริ่มจะอึดอัดทั้งทางด้านความเหมาะสมที่จะอยู่ในพื้นที่ การทำมาหากินฝืดเคืองต้องคิดเงินมากขึ้น ประเพณีวัฒนธรรมคงจะโดนวัฒนธรรมเมืองครอบงำ เขาว่าชนที่กำลังเติบโตขึ้นอยู่ในบ้านไม่มีเบ้าหลอมที่ค้ำจุนเหมือนเมื่อก่อน การพนัน (และแน่นอนว่ารวมถึงยาเสพติด) เริ่มปรากฏเด่นชัด อิทธิพลต่าง ๆ เหล่านี้หากชาวบ้านไม่รับรู้ถึงผลคือผลเสียไม่ตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงแล้ว บ้านทะเลน้อยก็จะ เป็นอีกแห่งหนึ่งที่น่าเป็นห่วงอย่างยิ่ง